

INHOUD

'Een lichte vriendschap' Hans Goedkoop 9

'Ja, jij bent mooi. Jij hebt geen diploma's nodig.' 14

Mooi of lelijk 15

Aardige hersens 19

'Van de familie Hermeler hoorde ik dat u een mannetje zocht voor de geiser. Ik ben het mannetje.' 22

Impuls 23

Half hart 26

Cumulatief 29

'U kunt me zeker ook niet een ton lenen?' 32

Bietser 33

'Goed zo. Nu je aansteker nog.' 115
Gezond naar lichaam 116
Vragen 119
'Toch kon je wel lachen met die goser.' 122
Lachen 123
Amsterdams licht 128
Experiment 130
'Dit jaar ga ik alles anders doen!' 132
Moeilijkste besluiten 133
Vijftig 137
Keerzijde van de medaille 142
'Een feestje? Nee, hoor. We hebben ruzie.' 144
Wat ik wou 145
'En jullie? Hoeveel schelen jullie, qua leeftijd?' 147
Jong en oud 148
Opgelicht 152
De overgang 157
Toekomstmuziek 161
'Ook al weer dood.' 165
Zomers bedrog 166
'Zou je niet liever een microscoop gebruiken?' 169
Slakken 170
'Ik zou nou zo langzamerhand wel eens domweg gelukkig willen zijn.' 172
Depressie 173

Hierbij benoem ik
... *Renate Rubinstein* ...
tot Commandeur in de orde van
de Vergulde Dadel voor haar vele
verdiënten verricht tijdens haar
niet aflatende pogingen een pad
te hakken in de jungle van de
Westelijke beschaving.
Jerusalem 21-7-'69 *[Signature]*

HANS GOEDKOOP

EEN LICHTE VRIENDSCHAP

Menigeen had Peter van Straaten over haar gewaarschuwd. Die Renate was een vreselijk mens, haar op de tanden, echt een krenge. Maar als hij haar tegenkwam hadden ze best een leuk gesprek, ze viel hem mee. Dus toen ze hem in 1969 mee vroeg op een reis naar het Midden-Oosten voor het maandblad *Avenue*, zij als schrijver, hij als tekenaar, zei hij ja. 9

Een kleine maand trokken ze die zomer samen op. Zij was achtendertig, hij vier jaar jonger. Eerst naar Egypte, daarna door naar Israël. Renate zette de plannen uit en maakte interviews voor wat een stuk moest worden dat de toestand in het Midden-Oosten van zowel de Israëlische als de Arabische kant zou laten zien, wat nieuw was in die tijd. Peter chauffeerde

haar en reed ter inspiratie voor zijn tekeningen in z'n eentje verder als zij aan het werk was. Doodsbang af en toe, want werd je hier niet zomaar overhoopgeschoten? Hij kreeg midden in de eenzaamheid prompt een leuke band. Hij hield niet van reizen, eigenlijk.

Hoe ze het samen hadden, laat zich aflezen aan een tekening die Peter tegen het einde van de reis voor Renate maakte – niet voor publicatie, u ziet 'm hier voor het eerst. Met de neus in de wind verschijnt daar een parmantige Renate – dat wil zeggen Tamar, haar schrijfnaam in *Vrij Nederland* – en haar banier typeert haar als de vlijmscherpe Koningin van de Column die ze in die jaren aan het worden was. *Ik zal ze.* 'Ze riep dat letterlijk,' zegt Peter achteraf. 'Of het over Weinreb ging of over al die andere polemieken die ze uitvocht – ik zál ze!'

10 Hij zag dat met een huiverachtige bewondering aan. 'Ik vond haar fascinerend intelligent. Ze had een mening over alles en gaf er argumenten bij die je van anderen niet hoorde. Ze zocht dingen echt uit. Ze wist precies wat ze wilde, namelijk haar zin krijgen, en wist ook hoe dat moest. Ik had dat niet. De vechtlust niet, de meningen niet. Ik tekende wel politieke prenten, maar daar hoeft je helemaal geen mening voor te hebben, als je maar een grap maakt. Ach, ik was totaal geen partij voor haar.'

Renate vond dat ook een beetje, blijkens haar dagboeken. Ze neemt haar reisgenoot niet al te serieus. Hij is matig op de hoogte, kent de goede boeken niet, ze steekt hem in haar zak. Als ze samen voor de klaagmuur staan en hij zijn weerzin toont tegen de orthodoxen die er klapwiekend staan te bidden, praat zij hem aan dat dat antisemitisch van hem is. Niet omdat ze dat vindt, maar omdat het een 'oud joods spelletje' is om niet-

joden antisemitisme aan te smeren en zij het amusant vindt om dat spelletje met hem te spelen.

Dat klinkt niet als vriendschap, maar dat werd het wel. Een vriendschap die zelfs meer dan twintig jaar zou duren, ongeregeld maar vrolijk, tot aan Renates dood in 1990. Want er was een andere kant. ‘Renate hóéfde niet steeds met me in discussie,’ zegt Peter, ‘ik was geen concurrentie. Ze vond het juist wel leuk dat ik zo ordinair en oppervlakkig ben. We keken samen naar een bokswedstrijd op tv, Cassius Clay, dat zou ze zelf nooit doen maar ze vond het geweldig. Ze had dat nodig, af en toe de lichte kant van het leven. Ik denk dat ze bij mij op haar gemak was.’

En dat is precies waar de tekening van de parmantige Tamar op inspeelt. De tekenaar gaat niet mee in de grote kwesties waarin zij haar heilige gelijk bevecht, hij richt de blik op het heilige van dat gelijk en verneukt de loden ernst daarvan. Hij neemt haar mee op zijn terrein, dat van het lichte, en draait losjesweg de rollen om. Nu steekt hij haar in zijn zak. ‘En daar kon ze tegen. Dat vond ze zelfs heel leuk. Ze lachte om mij en ik lachte om haar, dat was het eigenlijk. We lachten.’

Veel van die wisselwerking zult u terugvinden in deze bundel. Peter van Straaten treft u aan in zijn vertrouwde, briljante, laten we maar zeggen ordinaire doen als chroniqueur van het dagelijkse leven. Van Renate Rubinstein vindt u columns die daar nauw op aansluiten. Ze gaan niet over de grote kwesties waar haar naam voor altijd mee verbonden is, van de Tweede Wereldoorlog en Israël tot het feminisme en de hamvraag van alles: wat wil de man. Ze houden het bij het alledaagse dat haar even dierbaar was en dat ze met Van Straaten deelde – om het

daarna toch weer te bekijken met de ongewone scherpste die van haar alleen was. Het zijn stukken vol terloopse brille, filosofisch en poëtisch, en met een humor die zich met die van de tekenaar kan meten.

De tekeningen en de stukken staan hier voor het eerst bijeen, ze werden indertijd niet voor elkaar gemaakt. Maar zoals dat bij vriendschap gaat – je zou soms zweren van wel. Ze hebben een verwant gevoel voor het vergeefse en tegenstrijdige, zijn evenzogoed glashelder en vitaal en werken daardoor vaak opmerkelijk troostrijk, om niet te zeggen verkwikkend. Bij elkaar bieden ze een kleine cursus overleven in de onontkoombare alledaagsheid van het bestaan. Lees en profiteer!

DE DAGEN

”JA, JIJ BENT MOOI.
JIJ HEBT GEEN DIPLOMA'S NODIG.”

MOOI OF LELIJK

Goed en slecht, dat voel je bij instinct, maar mooi en lelijk bij mensen, dat moet je leren. Kinderen weten nog niet wie uit hun omgeving een erkende schoonheid en wie een lelijkerd is, en zelfs volwassenen kunnen zelden zeggen of hun moeder een mooie vrouw was. Later, toen ik ze op foto's bekeek, heb ik er wel een mening over gekregen, maar toen ik klein was zou ik niet hebben kunnen zeggen welke van mijn tantes de mooiste was. De dikste, de aardigste, de prikkerigste en de gulste, dat wist ik wel. Vooral het beoordelen van onderdelen van het menselijk lichaam naar hun welgeschapenheid komt laat. Ik herinner me nog heel goed dat schoolvriendjes praatten over 'mooie benen' en dat ik niet wist, ik was toen toch al vijftien, waar je op

moest letten om dat te kunnen beoordelen. Mooi was voor mij op die leeftijd iets van het gezicht alleen, ronde blauwe ogen, blonde pijpkrullen en een wipneus, dat vond ik prachtig. Maar, op zoek naar een criterium, keek ik een tijdlang naar vrouwenbenen op straat, zoals later, toen ik Engels begon te lezen, naar de rijen van Penguin-boeken in de boekwinkel: ik wist niet waarop ik af moest gaan. Over smaak valt niet te twisten, waarschijnlijk omdat die bij de meeste mensen zo vastgevoest zit dat hij aangeboren lijkt. Ik geloof ook niet dat er voor het moment waarop je je bewust wordt dat je iets mooier vindt dan iets anders in zijn soort, een periode was waarin je wild twijfelde, maar eerder dat je er daarvoor niet op lette. Zodra je begint ernaar te kijken, naar auto's of ogen, handen of huizen, weet je meestal gauw welke je mooi vindt, ook al zal je je daarover nog eens verbazen wanneer je er later heel anders over denkt.

16 Maar belangrijker dan andere mensen ben je zelf. Wanneer komt het besef van het eigen uiterlijk? Wanneer beslist een meisje of ze mooi is of lelijk? Er zijn er die daarover al vrij vroeg, op hun dertiende, veertiende, een oordeel vellen en van hoe dat oordeel uitvalt hangt de rest van hun leven af. Er zijn er niet veel die van zichzelf weten, of denken, dat ze mooi zijn of dat ze onherroepelijk lelijk zijn, maar wat ze tenslotte wel beslissen is of ze horen tot de niet-mooien of tot de niet-lelijken. Binnen die categorie blijft er plaats voor kwellende twijfel, maar de plaatsbepaling is voorgoed, althans voor de eerstvolgende twintig jaar, aan het eind waarvan een nieuwe twijfel, die tussen nog jong of al oud, de oude gaat vervangen. Je kunt de vrouwen die je kent dan ook indelen naar de idee die zij van

hun eigen uiterlijk hebben, en hoewel er in theorie ruimte is voor een categorie 'onbeslist', in praktijk is er waarschijnlijk geen middenweg tussen de meisjes die het als normaal aanvaarden dat er jongens zijn die 'achter ze aan lopen', en die, die weten dat op zijn best één dat misschien ooit zal doen. Naar men zegt, hebben vrouwen een statischer beeld van zichzelf en 'het leven', dan mannen. Het zou weleens kunnen zijn dat het belang dat de factor uiterlijk voor een vrouw heeft, daar verantwoordelijk voor is. Voor een man is intelligentie een equivalente factor en het moet ook nogal decisief zijn wanneer een jongen uitmaakt of hij tot de slimme of de domme jongens hoort. Maar dat oordeel is nooit zo definitief. Aan de ene kant kan de domme jongen slimmer worden of hij kan ontdekken dat er meer bij komt kijken dan intelligentie alleen om het in de maatschappij tot iets te brengen, aan de andere kant is intelligentie voor de slimme nooit iets dat hij cadeau krijgt: hij moet er iets mee doen, moet het bewijzen, wil hij er iets aan hebben.

Maar mooi zijn, dat is wel een cadeau. Je bent het of je bent het niet, en wie weet of denkt – dat is al bijna hetzelfde – dat ze het is, je kunt dat op de middelbare school al zien, zal meteen meer werk van haar uiterlijk maken dan de meisjes die denken van niet of er niet over denken. Ze weet dat ze kans maakt haar eindexamen te halen op kennis die voor een lelijk meisje net niet voldoende zou zijn. De leraren en de gecommitteerden doen nu eenmaal anders tegen haar. Ze raakt gewend aan het idee dat ze iets voor niets kan krijgen, een baan, een cadeautje, een boel pret, een acceptabele vrijer en een nieuwe als het met de oude uit is. Op reis in een vreemde stad zal ze geen gids of kaart nodig hebben, ze rekt erop dat er, wanneer ze haar

mooie ogen op hulpeloos zet, wel iemand toe zal snellen om haar te helpen. Zo iemand zal er ook altijd wel zijn om haar koffer te dragen, en een kilo bagage meer dan veroorloofd zal haar op het vliegveld wel door de vingers gezien worden. Kortom, het recht om verwend te worden, dat eigenlijk alleen aan kinderen toebehoort, houdt ze aan zichzelf. De charmante aard van mooie vrouwen is gedeeltelijk oorzaak, gedeeltelijk gevolg van de winst die hij hun opleverde. Een lelijke vrouw, of een die zichzelf voor doodgewoon houdt, gelooft niet in charmeren als methode om haar doel te bereiken. Ze gaat ervanuit dat ze moet werken, dat vóór wat er ook wat hoort, dat ze zich geen kuren kan permitteren maar geduldig moet zijn en redelijk en dat ze haar best moet doen om die ene jongen die zo lief voor haar is, vast te houden. Hoewel ze begint met een achterstand zal ze op den duur winnen, want de volwassenheid en de onafhankelijkheid waar we, op straffe van neurose, ten slotte allemaal naar toe moeten, is een toestand waarop zij beter dan haar door de natuur ruimer bedeelde zusters voorbereid was.